

ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามการทรมานและการกระทำ
ให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565*

PROBLEMS OF ENFORCING THE LAW ACCORDING TO THE
PREVENTION AND SUPPRESSION OF TORTURE AND
ENFORCED DISAPPEARANCE ACT B.E. 2022

วีระพล อนุพันธ์

Weeraphon Anuphan

กานติศ ศิริสานต์

Kandid Sirisarn

อภิชาติ บวบชม

Apichart Buabkhom

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ประเทศไทย

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

E-mail: courtmarshal2023@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ เพื่อวิเคราะห์ ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายพ.ศ. 2565 หรือกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิจัยตามรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการสร้างข้อสรุปผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในทางปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายอยู่ 3 ประการ ดังนี้ 1) องค์ประกอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย ตามมาตรา 14 เห็นว่ายังไม่ครอบคลุมถึงผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรง 2) การรับแจ้งการควบคุมตัวให้พนักงานอัยการ นายอำเภอ ทราบถึงกรณีที่มีการควบคุมตัวในเขต

* Received 3 June 2024; Revised 16 December 2024; Accepted 18 December 2024

พื้นที่ของตนโดยทันที ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อกฎหมายการดำเนินการแจ้งหน่วยงานดังกล่าว เป็นการเพิ่มขึ้นตอน เกิดความล่าช้า และอาจไม่สอดคล้องกติการะหว่างประเทศ 3)การเยียวยาความเสียหายเบื้องต้น ตามมาตรา 27 (6) เมื่อพิจารณาข้อกฎหมายการเยียวยาความเสียหายดังกล่าว ควรมีกฎหมายกำหนดให้ศาล มีคำสั่งตามที่สมควรในเรื่องค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินให้กับผู้เสียหายได้โดยทันที

คำสำคัญ: ปัญหา, การบังคับใช้กฎหมาย, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

Abstract

This research has the objective to study concepts and theories related to analyze the problems of enforcing the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act 2022 in comparison with foreign laws on related matters. and to suggest guidelines for solving the problem of enforcing the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2022 or laws on related matters. Conduct research according to the qualitative research model. From document research Data were analyzed using methods to create conclusions. The research results found that : There are 3 problems in practice and enforcement of the law: 1) The composition of the Committee for the Prevention and Suppression of Torture and Disappearance according to Section 14 is considered to not yet cover those directly performing human rights duties. 2) Receiving immediately notifies the prosecutor and district officer of the case of detention in their area. When considering the legal issues regarding notifying the said agency It is an additional step. There was a delay and may not comply with international rules 3) Preliminary compensation for damages according to Section 27 (6) when considering the law regarding compensation for such damages. There should be a law specifying that the court immediately issue an appropriate order regarding compensation or monetary damages to the injured person.

Keywords: Problems, Enforcing the law, Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2022

บทนำ

ที่ผ่านมาประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกำหนดความผิดทางอาญากรณีการทรมานและการบังคับให้บุคคลสูญหายเป็นการเฉพาะ การกระทำที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้น มีเพียงความผิดอาญาฐานทำร้ายร่างกาย ส่วนการบังคับบุคคลให้สูญหายหรือการอุ้มหายมีเพียงความผิดฐานกักขังหน่วงเหนี่ยว เพื่อเป็นการยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายรวมถึงเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประกอบกับเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Inhuman or Degrading Treatment or Punishment : CAT) ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2550 มีผลบังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 จึงควรกำหนดฐานความผิด มาตรการป้องกันและปราบปราม มาตรการเยียวยาสำหรับผู้ได้รับความเสียหาย ตลอดจนมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามข้อพิจารณาสำนักงานศาลยุติธรรมที่เสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญารวมทั้งพันธกรณีต่างๆ โดยจัดทำเป็นกฎหมายฉบับใหม่แยกออกมาต่างหากเป็นการเฉพาะจากประมวลกฎหมายอาญา (พระราชบัญญัติป้องกันปราบปรามการทรมานและการทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565, 2565) และการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้นต้องสอดคล้องกับหลักการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ว่าการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้กฎหมาย ดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย และหลักการดำเนินคดีที่เป็นธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม ป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจ (Abuse of Power) ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้รับการปฏิบัติด้วยกระบวนการทางกฎหมายที่ชัดเจน เน้นอนาคตหมายได้และเป็นธรรม (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, 2557)

เมื่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566 ข้าพเจ้าได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อกฎหมายทำให้ทราบถึงปัญหาในทางปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายหลายประการ ดังนี้ ปัญหาประการแรก คือ องค์ประกอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมาน

และกระทำใ้บุคคลสูญหาย ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำใ้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของคณะกรรมการดังกล่าว ยังไม่ครอบคลุมถึงผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนที่คณะกรรมการดังกล่าวใช้ในการตรากฎหมาย ที่ความกฎหมาย ที่สอดคล้องอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี อันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลบังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 และอาจจะทำให้กฎหมายนั้นไม่เป็นตามมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่ว่าการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย ปัญหาการแจ้งการควบคุมตัวให้พนักงานอัยการ นายอำเภอ/ผู้อำนวยการสำนักงานและนิติการ ให้ทราบถึงกรณีที่มีการควบคุมตัวในเขตพื้นที่ของตนโดยทันที หรือปัญหาการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้น จากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษาดังกล่าวถามการวิจัย (Research question) ไว้ว่า การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำใ้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ซึ่งบังคับใช้ในปัจจุบันนั้นมีปัญหาอย่างไรทั้งในส่วนของผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้ถูกกระทำใ้ทรมานและการกระทำใ้สูญหาย เพื่อให้สามารถก่อให้เกิดความยุติธรรมและสามารถตรวจสอบกระบวนการได้ทั้งระบบ และหากกฎหมายที่ใช้อยู่ไม่ครอบคลุมหรือบกพร่องอย่างไร จะได้เสนอมาตรการในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ให้เท่าทันปัญหาและเกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำใ้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำใ้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำใ้บุคคลสูญหายพ.ศ. 2565 หรือกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากหนังสือวารสารบทความทางวิชาการวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดสถาบันต่างๆทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศตลอดจนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic data) ในเว็บไซต์ต่างๆ ประกอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ.2565 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการสร้างข้อสรุป โดยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศเม็กซิโก และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 หรือกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและทบทวนข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาสำคัญที่ยังคงบกพร่องไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศที่ประเทศไทยนำมาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายการป้องกันและปราบปรามการทรมานอยู่ด้วยกัน 3 ประการ ซึ่งเหตุผลและความจำเป็นในออกพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็เพื่อความคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกัน ปราบปราม และเยียวยาผู้เสียหาย จากการกระทำในลักษณะดังกล่าว ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ตามประเด็นที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 14 นั้นมีองค์ประกอบของ “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย” แม้จะมีบุคคลโดยตำแหน่งและการได้มาโดยสรรหา แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากหน้าที่คณะกรรมการดังกล่าว ต้องใช้องค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนในการตรากฎหมาย การตีความกฎหมาย และต้องสอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศ ตามข้อ 17 ของอนุสัญญา CAT (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2566) และข้อ 26 ของอนุสัญญา ICCPED (สำนักงานอัยการสูงสุด, 2566) ซึ่งระบุว่ากรรมการควรเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนและสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างอิสระและเป็นกลางได้ ซึ่ง

คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูงจำนวนมาก รวมถึงปลัดกระทรวงกลาโหมและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจในการบังคับบัญชาโดยตรงของผู้บังคับใช้กฎหมาย อาจมีความใกล้ชิด สนับสนุนกับบุคคลในองค์กรซึ่งอาจทำให้การทำงานของคณะกรรมการไม่มีความเชี่ยวชาญ รวมทั้ง ขาดความอิสระและความเป็นกลาง และไม่ปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและตามอนุสัญญาที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพิธินิสถานฉบับล่าสุด แนวทางสากลในการวิเคราะห์บุคคลผู้กล่าวหาว่า มีการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายต่างๆ เพื่อใช้ในการสืบสวนสอบสวนกรณีการทรมานที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจัดทำรายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ ต่อศาลหรือองค์กร หรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง คู่มือเป็นผลงานจากการวิเคราะห์ วิจัย และจัดทำเนื้อหาหมวดระยะเวลา 3 ปีโดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และสิทธิมนุษยชนมากกว่า 75 คน จากองค์กรหรือสถาบัน 40 แห่งใน 15 ประเทศ ได้มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกคณะกรรมการ ในข้อ 109 ว่า ในการคัดเลือกโดยพิจารณาจากการเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในความเป็นกลาง ความสามารถ และความเป็นอิสระของแต่ละบุคคล ความเป็นกลางนั้นสมาชิกคณะกรรมการไม่ควรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคล หน่วยงานรัฐ พรรคการเมืองหรือองค์กรอื่นใดที่อาจจะถูกพาดพิงถึงในเรื่องการทรมาน และไม่ควรมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับองค์กรหรือกลุ่มใดซึ่งมีผู้เสียหายเป็นสมาชิก ในส่วนความสามารถนั้น สมาชิกคณะกรรมการต้องมีความสามารถในการประเมินและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน รวมทั้งการตัดสินใจที่มีเหตุผล ถ้าหากเป็นไปได้ คณะกรรมการได้สวนข้อเท็จจริงควรประกอบด้วยบุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย การแพทย์ และสาขาที่เหมาะสมอื่นๆ และความเป็นอิสระนั้น สมาชิกคณะกรรมการควรมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในชุมชนของตนในเรื่องความซื่อสัตย์และยุติธรรม

ประกอบกับการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศที่ได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามการทรมานเป็นกฎหมายเฉพาะแล้ว คณะกรรมการของประเทศฟิลิปปินส์ นั้นประกอบไปด้วย ประธานคณะกรรมการวุฒิสภาด้านความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน ประธานคณะกรรมการด้านความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนของสภาผู้แทนราษฎรตามลำดับ และผู้นำเสียงข้างน้อย ของทั้งสองสภาหรือผู้แทนของตนในส่วนน้อย ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรสิทธิมนุษยชนเป็นหลัก ประเทศนิวซีแลนด์ คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ซึ่งดำเนินการจัดตั้งขึ้นตามส่วนที่ 2 ของพิธินิสถาน เลือกรับฯ กล่าวคือ ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน ที่มีคุณลักษณะทางศีลธรรมสูงและมีความสามารถอันเป็นที่ยอมรับทางด้านสิทธิมนุษยชน ประเทศเม็กซิโก ไม่ได้ระบุถึงคณะกรรมการด้านการป้องกันการทรมาน แต่ประเทศเม็กซิโกได้มีการก่อตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (The National

Commission on Human Rights, CNDH) ขึ้นให้เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเพื่อทำการสอบสวนข้อกล่าวหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนซึ่งรวมถึงการทรมาน

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรง ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับกระบวนการด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรง สมควรที่จะมีสิทธิที่จะเข้ามามีบทบาทในคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เพราะในปัจจุบันก็ยังคงมีการรับเรื่องร้องเรียนและมีการตรวจสอบเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน อย่างต่อเนื่องซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งควรมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาอยู่ในคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมาน เพื่อการปฏิบัติหน้าที่จะได้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนกัน ดังนั้น เพื่อให้องค์ประกอบของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมาน ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ครอบคลุมถึงผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรง และได้สัดส่วนกันควรมีการกำหนดองค์กรที่มีความเหมาะสมและเป็นผู้เชี่ยวชาญ มีศีลธรรมสูง เพื่อประโยชน์ของผู้ถูกระทำทรมานหรือกระทำให้บุคคลสูญหาย รวมถึงเพื่อประโยชน์ในความยุติธรรมของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดด้วย (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565, 2565)

2. ปัญหาประการที่สอง คือ การแจ้งการควบคุมตัวให้พนักงานอัยการ นายอำเภอ/ผู้อำนวยการสำนักงานการสอบสวนและนิติการ ให้ทราบถึงกรณีที่มีการควบคุมตัวในเขตพื้นที่ของตนโดย ทันที ตามมาตรา 22 วรรคสอง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 บัญญัติว่า ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้บันทึกเหตุอันเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัววรรคสอง ในการควบคุมตัวตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบแจ้งพนักงานอัยการและนายอำเภอในท้องที่ที่มีการควบคุมตัวโดยทันที สำหรับในกรุงเทพมหานครให้แจ้งพนักงานอัยการและผู้อำนวยการสำนักงานการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง หากผู้รับแจ้งเห็นว่ามีความเสี่ยงสูงที่จะมีการทรมาน การกระทำที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือกระทำให้บุคคลสูญหาย ให้ผู้รับแจ้งดำเนินการตามมาตรา 26 ต่อไป (พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565, 2565)

กรณีของบทบัญญัติกฎหมายการที่จะมีการร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวออกมาบังคับใช้ ก็ได้มีการโต้แย้งกันอย่างกว้างขวางจากกลุ่มที่มีแนวคิดเห็นใจการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และ

มุ่งที่จะร่างกฎหมายในลักษณะคุ้มครองเจ้าหน้าที่รัฐ และกลุ่มที่มีความเห็นให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องมีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งตามแนวทางมาตรฐานสากล จนทำให้มีการประกาศกฎหมายดังกล่าวออกมาบังคับใช้ แม้ทำให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายดังกล่าว และมีหน้าที่ในการควบคุมตัวเมื่อมีการจับเกิดขึ้น ทั้งในเรื่องปัญหาของอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น กล้องวิดีโอของเจ้าหน้าที่ แต่เมื่อมีผลบังคับใช้แล้วหน่วยงานของรัฐก็ต้องดำเนินการจัดหาให้เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้ ซึ่งการควบคุมตัวบุคคลให้เจ้าหน้าที่ผู้จับต้องบันทึกภาพและเสียงต่อเนื่องจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นการนำแนวทางดังกล่าวมาจากกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้ให้บันทึกภาพและเสียงต่อเนื่องในขณะจับกุม เพื่อเป็นการตรวจสอบถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ดำเนินการควบคุมตัว ซึ่งเมื่อมีการบันทึกหลักฐานการปฏิบัติไว้แล้วก็จะเป็นการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการอันมิชอบ หรือไปละเมิดสิทธิของผู้ถูกควบคุมตัว ในส่วนนี้ข้าพเจ้าผู้เขียนเห็นด้วยกับการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิบัติและเก็บข้อมูลภาพ วิดีโอ เป็นเป็นหลักฐานยังหน่วยงานของตนหากเมื่อมีการร้องเรียนก็ให้นำมาชี้แจงและตรวจสอบได้ทุกเมื่อ

แต่ในส่วนเมื่อมีการควบคุมตัวแล้วจะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการและฝ่ายปกครองในท้องที่ที่มีการควบคุมตัวทันที แม้จะไม่ใช้การตรวจสอบการจับ แต่เพื่อเป็นการป้องกัน มิให้เจ้าหน้าที่รัฐทรมาน หรือกระทำการที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อประชาชน การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ที่มีอำนาจในการควบคุมตัวนั้น แม้ไม่ใช่เรื่องใหม่ในระบบกฎหมายไทยในอดีตที่สมัยอัยการและตำรวจยังอยู่ในกระทรวงมหาดไทย แต่กรณีดังกล่าวเป็นการจับในกรณีความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ที่จะต้องรีบแจ้งให้อธิบดีอัยการทราบถึงการจับโดยเร็วเท่านั้น มิใช่ระบุว่าจะต้องแจ้งให้ทราบถึงการจับกุมทุกกรณี แม้อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยี ศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Inhuman or Degrading Treatment or Punishment : CAT) ข้อ 11 กำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐพิจารณาทบทวนกฎเกณฑ์คำสั่ง วิธีการและแนวทางปฏิบัติในการไต่สวน รวมทั้งจัดระเบียบทั้งปวงเกี่ยวกับการควบคุมและการปฏิบัติต่อบุคคล ที่ตกอยู่ในภาวะของการจับ การกักขัง และการจำคุกไม่ว่าในรูปแบบใดในอาณาเขตที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของตน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดการทรมานขึ้นนั้น (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2566)

แต่กฎหมายไม่ได้บังคับให้ฝ่ายปกครองหรืออัยการต้องตรวจบันทึกภาพและเสียงทุกกรณีเนื่องจากวัตถุประสงค์ไม่ได้ต้องการให้ผู้จับกุมต้องส่งกล้องบันทึกจับกุมทุกกรณี เช่น ตามท้องถนนที่มีกล้องวงจรปิดหากไม่มีเหตุการณ์ใดๆ ก็จะไม่มีการตรวจดูย้อนหลัง หากมีเหตุผิดปกติ

จึงจะไปตรวจสอบดูกล้องย้อนหลัง ดังนั้นในระเบียบกลางจึงกำหนดไว้ว่าให้เก็บไฟล์ภาพและเสียงจากกล้องไว้กับตัวผู้จับกุม แต่เมื่อใดก็ตามที่มีเหตุกล้องที่บันทึกนี้ สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีที่จับกุมผู้ต้องหาได้ นอกจากจะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีแล้วหากผู้ต้องหาให้การว่ามีการบังคับให้การ มีการใช้กำลังทรมานทำร้าย มีการกระทำที่ย่ำยศักดิ์ศรีหรือไร้มนุษยธรรม การบันทึกภาพและเสียงนี้จะเป็นพยานหลักฐานยืนยันการกระทำความผิดหรือความบริสุทธิ์ของเจ้าหน้าที่ได้

ปัจจุบันการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยเรื่องการจับ ตามมาตรา 78-85 ถือว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน กำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้ผู้บังคับใช้กฎหมายถือปฏิบัติตาม เพื่อมิให้ไปละเมิดสิทธิของประชาชนจนเกินขอบเขต แต่ปัจจุบันทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศทั่วโลก มักจะพบปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย ดำเนินการจนเกินกว่าเหตุ อันทำให้ไปสู่การฟ้องหรือกระทำทรมานเพื่อให้มีการรับสารภาพ ถือเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายอย่างรุนแรง แต่จากการที่รัฐตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจในการควบคุมตัว ต้องบันทึกหลักฐานวิดีโอในการควบคุมตัวบุคคลใดไว้แล้ว ยังจะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการและฝ่ายปกครองในท้องที่ที่ถูกจับหรือควบคุมตัวทราบทุกกรณี นั้นผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติดังกล่าวนั้น แม้จะเป็นการให้หน่วยงานอื่นๆช่วยตรวจสอบถึงการควบคุมตัว ซึ่งถือว่าการถ่วงดุลอำนาจกัน หากมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ จะต้องมีการควบคุมตรวจสอบ การใช้อำนาจกันได้ เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบ จากบุคคลในองค์กรของรัฐ จึงต้องมีการแบ่งแยก องค์กรที่ใช้ อำนาจ และมีการกำหนดมาตรการ วิธีการ และกลไก ที่ทำให้องค์กรที่ใช้อำนาจ ในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาสามารถตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เพื่อความโปร่งใส (Transparency) และ ความรับผิดชอบต่อการตรวจสอบ (Accountability)

แต่เนื่องจากการแจ้งข้อมูลให้ทราบดังกล่าวนี้ผู้ได้รับแจ้งก็มีหน้าที่รับเรื่องไว้ว่ามีกรจับกุมเท่านั้น ซึ่งเป็นการตรวจสอบเบื้องต้นเท่านั้น และช่องทางการแจ้งให้ทราบถึงการควบคุมตัวดังกล่าวก็มีความยุ่งยากหลายขั้นตอน และระบบการรับแจ้งก็ต้องแยกการแจ้งถึงสองหน่วยงานโดยอัยการจะแจ้งทาง E-mail ศูนย์ป้องกันปราบปรามการทรมานประจำจังหวัดนั้นๆ และในส่วนของฝ่ายปกครองแจ้งในระบบรับแจ้งการจับและการควบคุมตัวที่จัดทำขึ้นมา โดยกรมการปกครอง ซึ่งการแจ้งดังกล่าวมีความซ้ำซ้อนและขั้นตอนในการปฏิบัติค่อนข้างมาก และเสี่ยงประมาทในการจะต้องจัดตั้งศูนย์ป้องกันปราบปรามการทรมาน ทั้งในส่วนขององค์กรอัยการ และในส่วนของฝ่ายปกครอง ซึ่งรัฐจะต้องรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าว

แนวความคิดการควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐ หลักการสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของบุคคลคือการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ ดังนั้นโดยหลักแล้วรัฐจะควบคุมตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐด้วยการจับกุมคุมขัง ควบคุมตัวให้สันนิษฐานไม่ได้ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐก็เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยประการหนึ่งและเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกประการหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกันการบังคับโทษเป็นจุดมุ่งหมายรอง และจากแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชน ที่รัฐต้องให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ดังที่ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 (1) ระบุว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิด” ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11 (1) ในการตรวจสอบการจับที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติที่บัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ที่บัญญัติว่า “บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในทางอาญาจะต้องถูกนำตัวไปศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นโดยพลันที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจตุลาการเพื่อตรวจสอบการจับทันที” สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2566) อย่างเช่นในประเทศไทยมีการตรวจสอบการจับเด็กและเยาวชน เป็นอำนาจของศาล แต่ในการจับปกติผู้ใหญ่ไม่มีการแจ้งให้ตรวจสอบการจับ จนมีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ที่ต้องแจ้งการจับให้พนักงานอัยการและฝ่ายปกครองทราบ แต่ก็ยังเป็นเพียงการแจ้งเบื้องต้นให้ทราบถึงกรณีที่มีการควบคุมตัวเท่านั้นหากไม่มีการแจ้งเมื่อมีเรื่องร้องเรียนอาจทำให้มีความผิดตามพระราชบัญญัติได้ ซึ่งแตกต่างจากการตรวจการจับเด็กและเยาวชนที่จะต้องให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบ ซึ่งในการแจ้งให้อัยการทราบ ผู้เขียนมีความเห็นด้วยเนื่องจาก พนักงานอัยการมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่ใช้อำนาจฟ้องคดีอาญาและเป็นนายแผ่นดินที่จะต้องทราบถึงพฤติการณ์การกระทำความผิดในทุกคดีที่พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและส่งสำนวนให้อัยการ และถือเป็นการนำแนวทางปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี ฝรั่งเศสมาเป็นต้นแบบการแจ้งการจับให้พนักงานอัยการทราบทันที แต่ในส่วนของการแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองทราบด้วยนั้น ผู้เขียนเห็นว่าผู้บังคับใช้กฎหมายดังกล่าวไม่มีฐานะเช่นเดียวกับตุลาการ หรือมีฐานะเป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีอย่างเช่นอัยการ แต่พนักงานฝ่ายปกครองยังเป็นหน่วยงานที่สามารถบังคับกฎหมายในการดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อย มีอำนาจคล้ายตำรวจในการควบคุมตัว

เช่นกันจึงไม่เหมาะสมที่จะต้องเข้ามาร่วมในการแจ้งให้ทราบถึงการจับอย่าง เช่น ศาล หรือ พนักงานอัยการ

จากการที่ผู้เขียนเป็นผู้ปฏิบัติงานในการบังคับใช้กฎหมาย โดยปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานตำรวจศาล ซึ่งมีหน้าที่ในการติดตามจับกุมจำเลยตามหมายจับของศาล (ตามหมายจับแบบพิมพ์ 47) ซึ่งศาลเป็นผู้ออกหมายจับเอง ซึ่งเมื่อออกปฏิบัติหน้าที่เมื่อติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแล้วหลบหนี หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งของศาล เมื่อดำเนินการจับกุมมาได้ ก็จะดำเนินการนำตัวจำเลยตามหมายจับส่งให้ศาลตรวจสอบและดำเนินการตามกฎหมายทันที มิจำเป็นต้องส่งไปให้พนักงานสอบสวนแต่อย่างใด เว้นแต่ไม่สามารถส่งศาลได้ในเวลาทำการจึงต้องฝากควบคุมตัวไว้ยังสถานีตำรวจใกล้เคียงโดยจะต้องมีการแจ้งให้ศาลทราบถึงพฤติการณ์ดังกล่าว แต่เมื่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกลำหาย พ.ศ. 2565 มีผลประกาศบังคับใช้ ทันทีที่มีการจับกุมหรือควบคุมตัวก็ต้องปฏิบัติในการแจ้งให้พนักงานอัยการและฝ่ายปกครองในท้องที่ที่ถูกจับ ทราบอีกตามกระบวนการ ซึ่งจากการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวโดยเฉพาะตามหมายจับของศาล ซึ่งเป็นคดีที่ขึ้นมาสู่ศาลแล้วไม่มีความจำเป็นที่เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติจะต้องสอบสวนหาความจริง หรือจะต้องบังคับให้จำเลยรับสารภาพอันจะนำไปสู่การข่มขู่ทรมานจำเลยได้ และในกรณีดังกล่าวศาลก็สามารถตรวจสอบการจับและสอบถามพฤติการณ์การจับจากผู้ถูกจับได้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะต้องดำเนินการแจ้งให้พนักงานอัยการหรือฝ่ายปกครองทราบอีกเนื่องจากมีความซ้ำซ้อนของกระบวนการยุติธรรมแต่อย่างไรเสีย กรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือฝ่ายปกครอง เป็นผู้ขอออกหมายจับ (ตามแบบพิมพ์ 47 ทวิ) ก็เป็นกรณีเดียวกันกับการจับกุมตามหมายจับที่ศาลออกเอง ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมจำเลยตามหมายจับได้สำเร็จ อย่างไรเสียก็ต้องรายงานการจับให้ศาลทราบโดยทันที เช่นเดียวกัน ดังนั้น การศึกษามาตรการตามกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันในเรื่องการแจ้งการจับนั้น ยังไม่มีความเหมาะสมเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องให้บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในทางอาญาจะต้องถูกนำตัวไปศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจตุลาการเพื่อตรวจสอบการจับทันที เช่น ศาล หรือ อัยการ เท่านั้น ซึ่งเป็นไป ตามแนวคิดของความเป็นอิสระทางตุลาการ

จากการที่ผู้ศึกษานำกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศเม็กซิโก ที่ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทรมานและการกระทำให้นุกลำหาย นั้นทั้งสามประเทศก็ยังมีได้บัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่รัฐที่เจ้าหน้าที่รัฐทำการจับกุมตัวหรือควบคุมจะต้องแจ้งให้หน่วยงานอื่นทราบถึงการจับและการควบคุมตัว อย่างเช่นประเทศไทยซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้เพื่อป้องกันการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายถือว่าเป็นกฎหมายที่ดีกว่าประเทศ

อื่นๆแต่ทั้งนี้ก็จะต้องไม่เป็นการเพิ่มขึ้นตอน และทำให้เกิดความล่าช้า ดังนั้นการแจ้งให้ทราบถึงการควบคุมตัวตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ควรมีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับนานาชาติประเทศที่ใช้อำนาจตุลาการ หรือให้เป็นไปตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

3. ปัญหาการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้น บทบัญญัติ มาตรา 27 (6) กฎหมายกำหนดไว้เพียงการให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและเยียวยาด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้นเท่านั้น แต่ในส่วนค่าเสียหายที่เป็นตัวเงิน หรือค่าชดเชยความเสียหายจากกรกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาได้ (พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544, 2544) ซึ่งกรณีดังกล่าวเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นและมีการร้องเรียนเมื่อมีการกล่าวอ้างว่าบุคคลใดถูกกระทำการทรมาน ถูกกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือถูกกระทำให้สูญหาย บุคคลที่เป็นผู้เสียหายหรือเป็นบุคคล ตามมาตรา 26 มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลท้องถิ่นที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาเพื่อให้มีคำสั่งยุติการกระทำเช่นนั้นทันที โดยมีอำนาจศาลได้สวนฝ่ายเดียวได้โดยพลัน เมื่อได้รับคำร้อง ซึ่งหากความเสียหายเกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ถูกอ้างว่ามีการกระทำการทรมาน เมื่อมีการยื่นคำร้องมายังศาลตามมาตรา 26 แล้วหากมีการกระทำตามที่อ้างเกิดขึ้นจริง ศาลควรมีอำนาจพิจารณาในส่วนที่เป็นค่าสินไหมทดแทน หรือเงินเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาได้ โดยอาจกำหนดวงเงินให้ตามสมควรแก่กรณีตามความเสียหายที่รัฐที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้เสียหาย โดยศาลอาจกำหนดตามหลักเกณฑ์และวิธีการช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหายด้านการเงินและจิตใจ รวมถึงการฟื้นฟูระยะยาวทางการแพทย์ให้แก่ผู้เสียหาย โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง (หลักเกณฑ์ดังกล่าวคณะกรรมการป้องกันการทรมานเป็นผู้กำหนด ตามมาตรา 19(4) ปัจจุบันยังไม่มีหลักเกณฑ์)

จากการศึกษากรณีการเยียวยาความเสียหายของประเทศไทยปัจจุบัน มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) พระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 (5) กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 (6) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่การจะได้รับการเยียวยาจะต้องมีการยื่นคำร้องขอให้คณะกรรมการตามพระราชบัญญัติพิจารณาเพื่อรับค่าตอบแทนภายในหนึ่งปี

นับแต่ทราบว่ามีอาการกระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งในกรณีที่ผู้เสียหายไม่มีความรู้หรือไม่ได้รับแจ้งสิทธิในการได้รับการเยียวยาดังกล่าว ก็จะไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือค่าทดแทนดังกล่าวเลย

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 25 วรรค 4 บัญญัติว่าบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 บัญญัติว่า ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพ ในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของ จำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพ.ศ. 2477, 2478)

แต่จากกรณีตามปัญหาดังกล่าวเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งหน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้ถ้าการละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดให้ถือว่ากระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานของรัฐที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 5 พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 และหน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาท เลินเล่ออย่างร้ายแรง ตามมาตรา 8 วรรคแรก

การเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศที่ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายไว้โดยเฉพาะ จำนวน 3 ประเทศ คือ 1) ประเทศฟิลิปปินส์ มี มาตรา 18 และพระราชบัญญัติป้องกันการบังคับบุคคลให้สูญหาย ค.ศ. 2012 มาตรา 26 นั้นทั้งสองฉบับมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้จากพระราชบัญญัติสาธารณรัฐหมายเลข 7309 ทั้งสิ้น โดยผู้มีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ ซึ่งมีความคล้ายกับประเทศไทย 2) ประเทศนิวซีแลนด์ กำหนดสาระสำคัญของการยื่นคำขอค่าสินไหมทดแทนไว้ในมาตรา 5 ซึ่งระบุให้อัยการสูงสุดพิจารณาคำขอเรื่องค่าสินไหมทดแทน โดยผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำทรมานมีสิทธิยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการเพื่อเรียกร้องให้รัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ก็ยังสามารถมีสิทธิยื่นคำร้องได้ตามกฎหมายอื่นอีกแต่การจะได้รับค่าสินไหมทดแทนนั้นจะต้องมีการพิพากษาว่ากระทำความผิดแล้วเท่านั้น 3) ประเทศเม็กซิโก บุคคลที่รับผิดชอบต่ออาชญากรรมใดๆ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทางกฎหมาย การรักษาพยาบาล งานศพ ค่าฟื้นฟู หรือ

ค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกิดขึ้นโดยเหยื่อหรือครอบครัวของเขาหรือเธออันเป็นผลมาจากอาชญากรรม ในทำนองเดียวกันเขาจะต้องช่อมแซมความเสียหายและชดเชยความเสียหายที่เกิดกับเหยื่อ หรือผู้อยู่ในความอุปการะทางเศรษฐกิจ การกำหนดความเสียหายในคดีทรมานของประเทศ แม็กซิโกนั้น จะเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดความเสียหาย ตามมาตรา 10 (LEY FEDERAL PARA PREVENIR Y SANCIONAR LA TORTURA) (คณธรร เลิศนภาวงศ์, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

ประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการปราบปรามการทรมานและการกระทำบุคคลสูญหายโดยตราเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำบุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ โดยที่การทรมานและการกระทำบุคคลสูญหายซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงที่ไม่อาจกระทำได้อีกในสถานการณ์ใดๆ การเพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายรวมทั้งการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยสมควรกำหนดฐานความผิดมาตรการป้องกันและปราบปรามและมาตรการเยียวยาผู้เสียหายตลอดจนมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้แต่เมื่อกฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายทำให้มีประเด็นปัญหาต่างๆ ทั้งในด้านข้อกฎหมายและในด้านการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย การปรับปรุงหรือแก้ไขให้มีความสอดคล้องตามอนุสัญญาที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคี มีเหมาะสมกับการบังคับใช้กฎหมายของผู้ปฏิบัติในประเทศ จะทำให้การปฏิบัติงานมีความเป็นธรรมและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุป การบังคับใช้กฎหมายและการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นจากรัฐ และการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำบุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อมีการยื่นคำร้องตามมาตรา 26 แล้วเมื่อศาลได้สวนแล้วพบว่ามีกระทำความทรมานจริง ก็ควรมีอำนาจหรือดุลพินิจกำหนดความเสียหายเบื้องต้นหรือส่งเรื่องไปยังคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อกำหนดค่าตอบแทนให้กับผู้เสียหายหรือทายาทที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว เพื่อความรวดเร็วและเป็น

ประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม 2. ข้อเสนอแนะ ได้แก่ 2.1 แก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบของ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายพ.ศ.2565 มาตรา 14 ให้เพิ่มเติมในส่วนของคณะกรรมการโดยตำแหน่งในอนุมาตรา(3)ให้เพิ่มเติม คณะกรรมการโดยตำแหน่งขึ้นอีกจำนวนหนึ่งคือประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เข้ามาร่วมเป็นองค์คณะอีกหนึ่งตำแหน่งเพื่อเพิ่มเติมในส่วนของผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญและ ประสบการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนและเนื่องจากเป็นผู้รับผิดชอบพิจารณาเรื่องร้องเรียนด้านสิทธิ มนุษยชนของประเทศเป็นหลักจึงเห็นควรให้เพิ่มเติมให้เข้ามามีบทบาทในคณะกรรมการ ดังกล่าว 2.2 แก้ไขเพิ่มเติมแจ้งการควบคุมตัวหรือการจับกุมตามพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายพ.ศ.2565 มาตรา 22 โดยแก้ไข เพิ่มเติมดังนี้วรรคสองการควบคุมตัวตามวรรคหนึ่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบแจ้ง พนักงานอัยการในท้องที่ที่มีการควบคุมตัวทราบภายใน 24 ชั่วโมงหากผู้รับแจ้งเห็นว่ามีความเห็น ควรสงสัยว่าจะมีการทรมานการกระทำที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์หรือการกระทำทำให้บุคคลสูญหายให้ผู้รับแจ้งดำเนินการตามมาตรา 26 ต่อไป วรรคสาม การควบคุมตัวตามวรรคหนึ่งกรณีเป็นการควบคุมตัวบุคคลตามหมายจับให้เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้รับผิดชอบรายงานการควบคุมตัวไปยังศาลที่ออกหมายจับทราบพร้อมพฤติการณ์ในการจับ ภายใน 24 ชั่วโมงหากศาลพบว่ามีความเห็นควรสงสัยว่าจะมีการทรมานการกระทำที่โหดร้ายไร้ มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการกระทำทำให้บุคคลสูญหายให้ศาลไต่สวนฝ่าย เดียวได้โดยพลันตามมาตรา 26 และ 2.3 แก้ไขเพิ่มเติมการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้นตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายพ.ศ.2565 มาตรา 27 โดยเพิ่มเติมอนุมาตรา (7) เมื่อปรากฏว่ามีการกระทำการทรมานเกิดขึ้นต่อศาลอาจ มีคำสั่งให้พนักงานอัยการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหายด้าน การเงินและจิตใจตามหลักเกณฑ์และวิธีการช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหายด้านการเงินและ จิตใจรวมถึงการฟื้นฟูระยะยาวทางการแพทย์ให้แก่ผู้เสียหายตามที่คณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายกำหนดตามมาตรา19 (4) และส่งเรื่อง ไปยังคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ จำเลยในคดีอาญาพ.ศ.2544 เพื่อกำหนดค่าตอบแทนให้กับผู้เสียหายหรือทายาทที่ได้รับ ผลกระทบ

บรรณานุกรม

- กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2566). กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR). เรียกใช้เมื่อ 24 เมษายน 2566 จาก <https://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism>
- กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2566). อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT). เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2566 จาก <https://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism/CAT.php>
- คนธรร เลิศนภาพวงศ์. (2558). ความหมาย “การทรมาน และการประติบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- น้ำแท้ มีบุญส้าง. (2557). หลักการพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารธรรมศาสตร์, 33(3) , 49-72.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพ.ศ. 2477. (2478). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52 หน้า 598-721.
- พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544. (2544). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 118 ตอน 104 ก หน้า 23-32.
- พระราชบัญญัติป้องกันปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565. (2565). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 139 ตอน 66 ก, หน้า 43-57.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134 ตอน 40 ก, หน้า 1-90.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. (2566). อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of all Persons from Enforced Disappearance: ICPPED). เรียกใช้เมื่อ 22 เมษายน 2566 จาก <https://www3.ago.go.th/nitivajra/icpped/>